

Asia: VN/13333/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (valmistavan opetuksen lisäopetus ja aamu- ja iltapäivätoiminnan rahoitus)

Lausunnonantajan lausunto

Mitä mieltä olette perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksesta?

Valmistavan opetuksen jatkaminen toiselle vuodelle voi olla pedagogisesti ja kielellisesti perusteltua niille oppilaille, joiden kielitaito ei vielä täytä perusopetuksen vaatimuksia. On kuitenkin tärkeää huomioida, että kahden vuoden valmistava opetus voi muodostua segregoivaksi. Erillisissä ryhmissä opiskelu voi vähentää mahdollisuuksia vuorovaikutukseen suomenkielisten ikätovereiden kanssa ja heikentää näin oppilaan kielenkäytön arkipäiväistymistä ja osallisuuden kokemusta.

Pidämme erillisissä ryhmissä opiskelun sijasta tarkoituksenmukaisempana hyödyntää valmistavan opetuksen lisäopetuksen toteuttamisessa perusopetuksessa jo käytettyä opetusjärjestelyä, KIETU-opetusta (kielellisesti tuettu opetus). KIETU-opetus tarjoaa yksilöllistä kielellistä tukea oppilaille, joiden suomen kielen taidot eivät vielä riitä täysipainoiseen osallistumiseen perusopetukseen. Tämä lähestymistapa mahdollistaa joustavamman ja osallistavamman siirtymän yleisopetukseen ilman, että oppilaita pidetään valmistavassa opetuksessa toista vuotta.

KIETU-opetusta antaa erityisopettaja, joka on koulutettu tarjoamaan tarvittavaa tukea ja ohjausta oppilaille. KIETU-opetus ei ainoastaan tue kielenoppimista, vaan vahvistaa myös akateemisia taitoja, vuorovaikutusosaamista ja kouluhyvinvointia. Se tarjoaa oppilaalle mahdollisuuden toimia ja oppia yhdessä muiden kanssa, mikä on keskeistä kielen ja identiteetin kehittymiselle.

Tampereella KIETU-opetusta toteutetaan monipuolisesti esimerkiksi:

- samanaikaisopetuksena yleisopetuksen ryhmissä,
- pienryhmissä,
- etukäteisopetuksena ennen varsinaista oppituntia
- tai koetilanteissa tukena.

Onko perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus mielestänne tarpeellinen?

Kyllä, lisäopetus voi olla tarpeellinen, mutta sen tulisi toteutua perusopetuksen yhteydessä, ei erillisenä lisävuotena valmistavassa opetuksessa. Esitämme, että tällainen tuki järjestetään KIETU-opetuksena (kielellisesti tuettu opetus) niille oppilaille, joilla ei vuoden valmistavan opetuksen jälkeen ole vielä riittävää kielitaitoa tai valmiuksia osallistua yleisopetukseen täysipainoisesti.

KIETU-opetusjärjestely (kielellisesti tuettu opetus) ei ole vielä vakiintunut kansalliseksi tukimuodoksi Suomen perusopetuksessa. Kuitenkin vastaavantyyppistä tukea on toteutettu monissa kunnissa ja kouluissa jo pidemmän aikaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) nosti kesäkuussa 2022 kielellisesti tuetun opetuksen valtakunnalliseksi kehittämiskohteeksi osana ”Oikeus oppia” -ohjelmaa, mikä kertoo tuen tarpeen tunnustamisesta.

Raisa Harju-Autti on tehnyt urauurtavan väitöskirjan kielellisesti tuetusta opetuksesta, sillä Suomessa ei ole aiemmin ollut tutkimustietoa KIETU-opetuksen vaikuttavuudesta. Harju-Autin tutkimus korostaa jatkuvan kielipedagogisen tuen tarvetta valmistavan opetuksen jälkeen. KIETU-opetus tarjoaa merkittävää tukea maahanmuuttajataustaisille oppilaille, joiden kokemukset osoittavat säännöllisen vuorovaikutuksen opettajan kanssa olevan olennaista koulun opetuskielen oppimisessa. KIETU-tukea saaneet hyötyvät pitkäjänteisestä tuesta, joka auttaa luomaan mielekkään suhteen opintoihin. Tutkimus korostaa systemaattisen ja pitkäkestoisen tuen tarvetta valmistavan opetuksen jälkeen.

Kyseessä ei olisi kaikille tarjottava automaattinen lisävuosi, vaan yksilöllinen ja tavoitteellinen tukitoimi, joka suunnitellaan oppilaan tarpeiden mukaisesti. Kouluissa laadittaisiin oppilaalle yksilöllinen oppimissuunnitelma, jossa määriteltäisiin:

- miten oppilas täydentää osaamistaan niissä oppiaineissa, joita hän ei ole aiemmin opiskellut,
- millaista kielellistä ja pedagogista tukea hän saa yleisopetukseen osallistumisen rinnalla,
- ja millä aikataululla siirtymä yleisopetukseen tai muihin opetusmuotoihin tapahtuu.

Tässä yhteydessä olisi myös tarkoituksenmukaista tarkastella, voisiko oppilas suorittaa myös aikuisten perusopetusta, mikäli se vastaisi paremmin hänen lähtökohtiaan ja oppimisvalmiuksiaan kuin lasten perusopetus. Tavoitteena on tukea oppilaan oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia siten, että hän ei jää opetuksen ulkopuolelle eikä myöskään eriydy muista ikätovereistaan tarpeettomasti.

Onko perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen rahoitusratkaisu toimiva?

Esityksessä ehdotettu rahoitusratkaisu – eli lisäopetuksen sisällyttäminen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin ja kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen – on periaatteessa toimiva ja linjassa muun perusopetuksen rahoituksen kanssa.

On kuitenkin tärkeää varmistaa, että rahoitus on:

- riittävä kattamaan lisäopetuksen todelliset kustannukset, kuten kielitukea tarjoavat resurssi- ja erityisopettajat, oppimateriaalit sekä mahdollinen pienryhmäopetus,
- ennakoitava ja oikeudenmukainen, jotta kunnat voivat suunnitella toimintaansa pitkäjänteisesti ja yhdenvertaisesti eri kokoisissa ja erilaisissa taloudellisissa tilanteissa,

- oppilaskohtainen ja tuen tarpeeseen suhteutettu, sillä oppilaiden kielitaidon ja oppimisvalmiuksien vaihtelu on suurta, ja osa tarvitsee laajempaa pedagogista ja kielellistä tukea kuin toiset.

Rahoitusmallin tulisi kannustaa kuntia tarjoamaan tarkoituksenmukaisia, osallistavia ja laadukkaita tukimuotoja – kuten KIETU-opetusta – sen sijaan että päädytään ratkaisuihin, joissa valmistavaa opetusta jatketaan lähinnä resurssisysteimeillä.

Onko teillä lausuttavaa aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen korottamista koskevaan osuuteen esityksessä?

Ymmärrämme, että aamu- ja iltapäivätoiminnan enimmäismaksujen korottaminen on esityksessä esitetty keinoksi kompensoida valtionosuuteen kohdistuvaa 7 miljoonan euron leikkausta. On kuitenkin tärkeää huomioida, että maksujen korottaminen ei ole neutraali toimenpide, vaan sillä on suoria vaikutuksia lapsiperheiden arkeen ja kuntien mahdollisuuksiin järjestää toimintaa yhdenvertaisesti.

Iltapäivätoiminnasta perittävä nykyinen 160 euron maksimikuukausimaksu on jo nyt monille perheille huomattava menoerä. Enimmäismaksujen korottamista 23,2 prosentilla 160 eurosta 197 euroon perustellaan keinoksi kompensoida aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuteen tehtävää valtion rahoituksen leikkausta.

Nyt suunniteltu maksun korotus on haastava toteuttaa vallitsevassa taloustilanteessa. Kaupungin näkökulmasta omavastuuosuuksien kasvaminen rasittaa entisestään sekä kaupungin että perusopetuksen taloutta. Kuntalaisten näkökulmasta nykyisten hintojen korotus vaikeuttaa entisestään palveluihin hakeutumista ja lisää perheiden välistä eriarvoisuutta. Kunnilla on mahdollisuus laajentaa maksuvapautusperusteita, mutta toisaalta se heikentää entisestään perusopetuksen rahoitus pohjaa.

Kuntien näkökulmasta maksujen korottaminen ei ole ongelmaton ratkaisu. Se voi lisätä hallinnollista työtä, erityisesti jos maksut tarkistetaan kesken lukuvuoden tai sidotaan indeksiin. Lisäksi maksuvapautusten lisääntyminen voi heikentää kunnallista rahoitus pohjaa, jolloin säästöjä ei välttämättä synny odotetusti.

Onko teillä lausuttavaa aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen indeksisäännöstä koskevaan osuuteen esityksessä?

Indeksikorotus mahdollistaa nykyistä paremmin kustannustasossa tapahtuvien muutosten huomioimisen, mikä tukee palvelujen taloudellista kestävyyttä ja ennakoitavuutta kuntien näkökulmasta. On kuitenkin tärkeää huomioida, että perheiden maksukyky ei välttämättä kasva samassa suhteessa kuin kustannukset nousevat. Tästä syystä olisi perusteltua tarkastella maksujen korotusten vaikutuksia lapsiperheiden taloudelliseen tilanteeseen sekä harkita mahdollisia kompensoivia tukitoimia niille perheille, joille maksujen nousu muodostuisi kohtuuttomaksi rasitteeksi.

Onko teillä muuta lausuttavaa esitysluonnoksesta (esim. vaikutusarvioinnit)

Mahdollisuus kahden vuoden valmistavaan opetukseen vahvistaa erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden oppimisedellytyksiä ja voi vähentää myöhempää syrjäytymisen riskiä. Kohdennus erityisesti niihin oppilaisiin, joilla on puutteellinen koulutusta, heikko kielitaito tai jotka tulevat Suomeen murrosikäisinä, on perusteltua.

Aamu- ja Iltapäivätoiminta tulisi olla osa lapsen koulupäivän kokonaisuutta. Se ei ole vain hoivaa tai säilytystä, vaan kasvatuksellisesti ja pedagogisesti merkityksellistä toimintaa, joka tukee lapsen tunne-elämän kehitystä, sosiaalisia taitoja ja hyvinvointia. Siksi rahoitukseen esitettävien muutosten sijasta tulisi laajemmin panostaa kokonaiskoulupäivän kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Länkinen Pirjo-Liisa
Tampereen kaupunki Sivistyspalvelut - Apulaispormestari Anne-Mari Jussila